

Politisk italesættelse af danske folkebiblioteker

Af Anna Skov Foug

Abstract

Primært med udgangspunkt i de praktiske sproganalytiske elementer af Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse analyseres moderne lovgivningsmæssige tekster om det danske biblioteksvæsen. Teksterne består af kulturministrenes taler ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde i 2001 og 2002 med nuancer fra talerne i år 1999, 2003 og 2004, samt Lov om biblioteksvirksomhed fra år 2000 og behandlingen af denne i folketinget som den fremstår i kildesamlingen redigeret af Warrer Bertelsen (2000).

Tekstmaterialet repræsenterer således den politiske italesættelse af overvejende danske folkebiblioteker under henholdsvis Regeringen Poul Nyrup Rasmussen (23.3.1998 – 27.11.2001), som bestod af Det Radikale Venstre og Socialdemokratiet, hvorunder Elsebeth Gerner Nielsen fra de Radikale var kulturminister og Regeringen Anders Fogh Rasmussen (27.11.2001-), der består af Venstre og Konservative og har den konservative Brian Mikkelsen som kulturminister.

Der foretages en komparativ analyse, der afdækker hvorledes de respektive kulturministre motiverer biblioteksvæsenet til implementering af den gældende lovhjemmel.

Analysen viser en forskel. Brian Mikkelsen ønsker bibliotekerne skal vende tilbage til den oprindelige kerneydelse i bibliotekerne – oplysning af folket gennem formidling af bøger. Elsebeth Gerner Nielsen betragter folkebibliotekerne som naturlige aktører på alle områder inden for kulturpolitikken, et engagement som skal understøttes ved anvendelse af nye medier. Brian Mikkelsen er ikke på samme måde som Elsebeth Gerner Nielsen personlig foregangsmand for en politisk stærk folkebibliotekssektor. Det personlige engagement overlades til embedsmandsværket og få centrale aktører i det udøvende biblioteksvæsen.

Der perspektiveres til hvilken betydning disse kommunikative forskelle har for overlevelses-sikringen og den mere vidtgående udvikling af fremtidens folkebibliotek.

Indledning

Efter lang tids forberedende arbejde blev Lov om biblioteksvirksomhed vedtaget i Folketinget maj 2000 – traditionen tro med bredt flertal, men dog kraftigt initieret af den radikale kulturminister Elsebeth Gerner Nielsen. Biblioteksloven var grundlæggende en implementering af Udvalget for Bibliotekerne i Informationssamfundets (UBIS) anbefalinger, der især gik på indførelse af nye medier som et obligatorisk tilbud i folkebibliotekerne, styrket samarbejde mellem folke- og forskningsbiblioteker og mulighed for indførelse af brugerbetaling. I stedet for indførelse af traditionel brugerbetaling blev indførelsen af de nye medier i princippet finansieret gennem et tre-årigt bloktilskud til kommunerne, ledsaget af muligheden for opkrævning af mellemkommunal betaling. Folkebibliotekerne fik dog mulighed for at opkræve vederlag direkte fra brugeren, men kun for særlige, rekvirerede serviceydelser. Ligesom de nye medier først skulle være indført 1. januar 2003, blev denne dato den tidligst mulige at opkræve mellemkommunal betaling.

De nye finansieringsmekanismer i loven skabte stor usikkerhed og debat internt i biblioteksvæsenet. Det traditionelle samarbejdende biblioteksvæsen kom under pres (f.eks. Verdens bedste bibliotekslov?, 2003) og især biblioteker i små kommuner frygtede at blive opslugt af store, nærliggende kommuner med velfungerende biblioteker. Derudover forventede kun få at få reel del i millionerne fra bloktilskuddet, men at pengene i stedet ville gå til reparation af veje etc. Udadtil fik den nye bibliotekslov mange store ord med på vejen, bl.a. visionær, epokegørende og gennemgribende nyskabende. Ligeledes blev den danske lov model for andre landes biblioteksudvikling bl.a. i Tyskland (Zwischenergebnisse, u.å.).

Efter godt et år, hvor bibliotekerne havde haft loven i ryggen til at opruste sig til de nye tider skiftede flertallet i regeringen i efteråret 2001 fra Socialdemokratiet og Det radikale Venstre til Venstre og Konservative med den konservative Brian Mikkelsen som kulturminister. Mange stillede sig spørgsmålet;

hvordan vil det nu gå med bibliotekerne? Vil den politiske holdning til biblioteksvæsenet ændre sig? Vil holdningen til mulighederne for at implementere lovens ord blive forandret? Disse spørgsmål stille jeg også på forskellig vis i forbindelse med opgaver på kandidatuddannelsen ved Danmarks Biblioteksskole i København og vil her præsentere udvalgte data fra disse opgaver. Først og fremmest vil jeg koncentrere mig om at sammenligne de to kulturministres taler ved årsmødet i Danmarks Biblioteksforening fra år 2001 og 2002. Budskaberne i talen vil blive sammenholdt med lovens ord og debatten omkring vedtagelsen i folketinget, som de fremtræder i kilde-samlingen Warrer Bertelsen (2000) samt med generel viden om dansk biblioteksvæsen.

Ministertalen ved årsmødet i Danmarks Biblioteksforening redegør traditionelt for den respektive regerings holdning og ideer i forhold til biblioteksvæsenet. Danmarks Biblioteksforening (DBF) er med egne ord ”*Forum for politikere og fagfolk, der interesserer sig for kultur, oplysning og biblioteker*” (Introduktion, u.å.). DBF er en medlemsforening og optager personlige medlemmer, kommuner, organisationer, akademiske biblioteker og folkebibliotekernes brugerråd som medlemmer. Årsmødet er generalforsamling for foreningen og samtidig forum for diskussion af bibliotekspolitiske emner der efterfølgende indgår i foreningens politiske linie.

Publikum ved årsmødet i Danmarks Biblioteksforening består således både af (kommunal)politikere og biblioteksfolk og talen offentliggøres efterfølgende i trykt form på foreningens hjemmeside og kommenteres skriftligt i foreningens tidsskrift Danmarks Biblioteker. Årsmødet er en mulighed for at kommunikere regeringens aktuelle holdning ud til en stor kreds af magtfulde og interesserede personer. Det faktum at publikum er biblioteks-interesserede gør at ministeren/taleskriveren kan trække på en fælles referenceramme. På den anden side når kommunikationen ikke ud til alle beslutningstagere, idet den kommunale selvstyreform på folkebiblioteksområdet udelukker politikere (kulturudvalgsformænd) der ikke er interesserede i biblioteker, især da medlem-

skabet af DBF forudsætter aktivitet (indmeldelse) og betaling af en afgift.

Årsmødet afholdes traditionelt sidst i marts måned, herved repræsenterer Brian Mikkelsens tale fra 2002 den nye regerings standpunkter forholdsvis kort tid efter tiltrædelsen. Derfor nuanceres analysen af denne tale med referencer til den efterfølgende tale afholdt i 2003, som jeg selv havde lejlighed til at overvære i anden forbindelse samt til talen fra 2004. Elsebeth Gerner Nielsen holdt ikke en sædvanlig tale ved årsmødet i år 2000, men deltog i en større paneldebat, hvorfor der ikke skabes ligevægt mellem ministrene ved inddragelse af denne tale, til gengæld nuanceres analysen med inddragelse af Elsebeth Gerner Niensens første tale som kulturminister fra 1999. Årsmødet i tiltrædelsesåret 1998 blev afholdt den 19. og 20. marts, altså umiddelbart før tiltrædelsen. Kildematerialet er således en smule skævt idet Elsebeth Gerner Nielsen har haft et år i funktion som kulturminister inden den første tale afholdes og der analyseres tre taler fra Brian Mikkelsens ministertid, på den anden side udviskes forskellene ved at se på flere taler for hver, der i alt dækker perioden som kulturminister.

Den aktuelle kommunikation

At sætte danske folkebiblioteker ind i en foretrukken politisk kontekst gøres oplagt gennem en – mange – tale(r) og en lov. Som gennemgået ovenfor består forumet ved årsmødet i Danmarks Biblioteksforening af en vid kreds af decentraliserede beslutningstager på biblioteksområdet i skøn forening med ”almindelige” aktive og udøvende medarbejdere. Der er ikke planlagt mulighed for debat mellem minister og tilhører, hvorfor den analyserede kommunikation i denne artikel kan betragtes som en monolog rettet mod et afgrænset fagligt interesseret publikum. I første omgang præsenteres monologen som en fysisk tale afpasset den tildelte tid – der er traditionelt afsat 45 minutter til ministerens tale.¹ Det er dog kendt at talen efterfølgende offentliggøres i trykt form, så teksten har både skulle leve op til forventningerne til en talt og trykt tekst. Talerne står centralt; de italesætter biblioteksvæsenet og medvirker hermed til at skabe

en diskurs, der afspejler de politiske eller ideologiske holdninger til vidensorganisationen biblioteket. Primært folkebiblioteket som lovens ord er rettet mod, men også de store, statsfinansierede forskningsbiblioteker med nationale, formidlende opgaver som eks. pligtaflevering. Dvs. de biblioteker, hvor Kulturministeriet er overordnet myndighed.

For nærmere at afdække de ideologiske forhold, biblioteksvæsenet indskriver sig i, foretages en meget praktisk orienteret kritisk diskursanalyse med baggrund i elementer af englænderen Norman Faircloughs fortolkning af diskursteori. Faircloughs (2001) diskursteori søger at afdække magt-mæssige og ideologiske forhold gennem bl.a. en operationaliseret tekstlig analyse af ordvalg, grammatik og evt. øvrige non-verbale faktorer, eksempelvis påklædning, i alle former for medieret sproglig praksis. Dvs. både skreven og talt kommunikation i form af dialog og monolog gennem et medie. Faircloughs teori er i den seneste trykte, reviderede udgave (2001) operationaliseret i den forstand, at siderne 92-116 introducerer 10 spørgsmål, man kan stille til en tekst, der skal analyseres, eller 10 punkter, som man bør overveje i forhold til den foreliggende tekst.

Valget af metode begrænser den tekstlige analyse til at udelade spørgsmål om turtagning, tonefald, kropssprog og påklædning. Derfor overvejes eksempelvis spørgsmål 9 i Faircloughs guide ikke, da det drejer sig om karakteristika der kun kommer til udtryk i dialog. Alle disse elementer er ellers betydende i kommunikationen, men må desværre undværes i denne sammenhæng. Som tidligere nævnt havde jeg lejlighed til at overvære Brian Mikkelsens tale i år 2003. Overordnet set vil jeg påstå, at den fuldt udskrevne trykte tale i hvert fald for hans vedkommende muliggør en troværdig begrænset sproglig analyse, idet der ikke var væsensforskellighed på fremførelsen af de centrale passager i talen og det skriftlige materiale. Årsmødet i Danmarks Biblioteksforening samler omkring 400 tilhørere (Stor bibliotekskonference, 2002). At tale til så stor en forsamling via mikrofon fra en talerstol, hævet over eller på anden måde distanceret fysisk fra tilhørerne, vanskeliggør, at ta-

leren responderer direkte på publikums modtagelse af ordene, ligesom de fysiske forhold ikke lægger op til improvisation. Den trykte tale repræsenterer derfor efter min opfattelse i rimelig grad et traditionelt skriftligt dokument fra kulturministeren/taleskrivernes hånd.

Fairclough (2001, s. 14) definerer diskurs som *"language as form of social practice determined by social structures"*. Dvs. sproget er en form for social praksis der er bestemt af relationer i samfundets institutioner og i samfundet i det hele taget. Sprogets funktion er ifølge Fairclough (2001, s. viii) *"maintaining and changing power relations in contemporary society"*. Teksten eller sproget indgår i en tredelt sammenhæng med *interaction og context* som diskurs, der sædvanligvis omtales på dansk som social praksis, diskursiv praksis og tekst (Winther Jørgensen & Phillips, 1999, s. 81). Det valgte sprog, som det kommer til udtryk i teksten, er determineret af strukturer eller relationer i samfundet. Ligeledes gør de sociale relationer sig gældende i forståelsen af teksten for publikum. Derfor kan den nære tekstlige analyse ikke stå alene, men må suppleres af analyse af de sociale forhold, der gør sig gældende både i produktionen og fortolkningen af teksten. *Interaction* repræsenterer den aktive proces, hvormed mennesker fortolker og producerer social praksis ud fra tekst – dvs. den diskursive praksis, mens *context* repræsenterer de samfundsmæssige strukturer der er afgørende for den sociale praksis og hermed definerer den sociale praksis. Fairclough understreger s. 19 om diskursens struktur; *"...there is not an external relationship 'between' language and society, but an internal and dialectical relationship."* Bevidsthed omkring de sammenhænge tekster indgår i som diskursen afspejler, kan muliggøre ændring af eller mulighed for at modstå disse.

De ovenstående bemærkninger om årsmødet i Danmarks Biblioteksforening og dermed hvilken kontekst talerne indgår i, kan siges at behandle den diskursive praksis for politisk italesættelse af folkebiblioteker.

Elsebeth Gerner Niensens tale

Talen er i den trykte udgave struktureret i afsnit under overskrifter hvor kun de sidste 4 handler direkte om bibliotekerne. Begyndelsen drejer sig om mere generel kulturpolitik, men bibliotekerne nævnes som en mulig aktør inden for hvert felt alligevel.

Elsebeth Gerner Nielsen gentager hele vejen gennem talen med omformuleringer at bibliotekerne er i en brydningstid mellem det gamle og det nye, moderne. *"Vi står... i et historisk vadested..."* (linie 8)², *"...der er brug for...traditionsbevidst fornyelse på alle fronter"* (linie 32), *"danske verdensborgere"* (linie 64-5), *"...intet bibliotek er længere en ø, men må have et netværk for at fungere."* (linie 189). Formålet med brugen af disse metaforer eller "slogans" er at få folkebiblioteket til at agere på alle fronter i kulturlivet. Talen er direkte rettet mod folkebiblioteker, på trods af at de store akademiske forskningsbiblioteker som tidligere nævnt har mulighed for medlemskab af DBF og dermed kunne være interesserede tilhørere til redegørelsen for den aktuelle kulturpolitik ved årsmødet. Forskningsbibliotekerne nævnes kun i sætningen linie 294-5; *"...i en base, som rummer de indkøbte titler fra alle landets forsknings- og folkebiblioteker."*

Både det engagerede og det dualistiske i vadestedet mellem nyt og gammelt afspejles i grammatikken. På den ene side kommunikeres med brug af verber i præsensform som det ses i følgende eksempler: *"Det er derfor vigtigt, at vi diskuterer, hvad vi kommer fra..."* (l. 14), *"...hvor vi ønsker at bevæge..."* (l. 15), *"...vi sætter værdidebatten på dagsordenen..."*, *"ligger mig på sinde..."*, *"det kræver"*, *"skaber"*, *"fremhæver"*, *"stiller"*, *"rummer"*, *"afspejler"*, *"bliver"*, *"Jeg glæder mig til at være med..."*, *"Det mærker I allerede..."*, *"medfører"*, *"giver"* osv. Konteksten hvori ordene siges opfordrer dog og gør bibliotekerne opmærksomme på mulige opgaver i fremtiden. På den anden side benyttes som "svar" på ovenstående præsens, verber i præteritum i afsnit, der omhandler projekter der allerede er sat i gang. Disse svar kan anskues som belønning eller anerkendelse af tilhø-

remes store arbejde. Ifølge Grenness (1999, s. 145) viser forskellige undersøgelser ”*hvilken enorm indflydelse*” en sådan retorisk teknik som belønning ”*har for udvikling og opretholdelse af [...] menneskers adfærd*”. Elsebeth Gerner Nielsen præsenterer en diskurs, der anerkender bibliotekarers og folkebibliotekers muligheder og nuværende udvikling i moderne vidensformidling. Ordene i talen har reelt karakter af påbud, men associeres mere til bud eller opfordringer til fremtidige muligheder pga. den positive kontekst der omgiver dem.

Den fremadskuende tendens i talen understøttes af ordvalget, der er præget af moderne jargon og ”plusord”; eksempelvis ”*...en enestående chance...*” (linie 58), ”*Digitalisering er et uhyre aktuelt og vigtigt felt...*” (linie 83), ”*Det er vitalt...*” (linie 157), ”*...er lige til at lade sig inspirere af...*” (linie 218) ”*...hamrende godt.*” (linie 290), ”*...det er rørende billigt...*” (linie 350)

For hvert nyt område af kulturpolitikken Elsebeth Gerner Nielsen mener bibliotekerne bør deltage i, bemærkes altså et område bibliotekerne allerede har udført med succes. Dvs. talen referer til tidligere taler, hvad der gøres helt konkret i linie 26 ”*Tidligere taler jeg har holdt i dette forum...*”. Endvidere refereres til mange projekter som bibliotekerne har været involveret i og bibliotekernes samarbejder med andre aktører eksempelvis Biblioteksstyrelsen (linie 68), FINFO-projektet (linie 76), handlingsplan for det flerkulturelle Danmark (linie 46), arbejdsgruppe omkring digitalisering (linie 96-98), kultur- og erhvervspolitisk redegørelse (linie 130), Kulturrådet for Børn (linie 163), På samme hammel (linie 190) og mange flere. Udover at alle disse projekter og tiltag kan opfattes som ”name-dropping” idet Elsebeth Gerner Nielsen fremstår som yderst velorienteret og fremstiller bibliotekerne som aktive og innovative, kan man forestille sig at det interdiskursive niveau bidrager til at muliggøre forandringer i biblioteksvæsenet. Ifølge Winther Jørgensen & Phillips (1999, s. 94) ”*hænger høj interdiskursivitet sammen med forandring, mens ringe interdiskursivitet tyder på reproduktion af det bestående*”

Elsebeth Gerner Niensens tonefald er præget af en personlig, engageret tilgang til bibliotekerne. Eks. linie 52: ”*...jeg med glæde har læst...*”, l. 68 ”*Jeg ved...*” tilsvarende i linie 149, l. 195 ”*For nylig deltog jeg i et dialogmøde på biblioteket...*”, l. 220 ”*Jeg har fulgt dette projekt fra dets spæde start.*” og linie 270 ”*...kan man klikke sig ind på biblioteksvagten, som jeg synes, er blevet flot.*” Ligeledes er diskursen åben og ligeværdig idet Elsebeth Gerner Nielsen inviterer til debat mellem minister og tilhørere i linie 14; ”*Det er derfor vigtigt, at vi diskuterer, hvad vi kommer fra...*”

Folkebibliotekerne er som tidligere skrevet underlagt kommunalt selvstyre. Under forhandlingerne i 2000 om den nye bibliotekslov blev Elsebeth Gerner Nielsen og Kulturministeriet beskyldt for at negligere dette faktum. De største kritikere var de Konservative, Venstre og Dansk Folkeparti. F.eks. udtaler Aase D. Madsen (DF) ”*Dansk Folkeparti finder det ikke tilfredsstillende, at det er kulturministeren, der overordnet accelerer denne udvikling på materialeområdet*”. (Warrer Bertelsen, 2000, s. 89) Kim Andersen (V) udtaler ”*Vi er ikke tilhængere af, at lovforslaget medtager musikbærende materialer, f.eks. cd-rom, som en skal-regel. Vi ville foretrække, at det blev overladt til kommunerne som en mulighed*” (Warrer Bertelsen, 2000, s. 82) og Brian Mikkelsen ((KF) side 84) ”*... det ville også være et forkert princip, at man fra statens side pålagde nogle kommuner at betale til en anden kommune...*” Man kan overveje, om Elsebeth Gerner Nielsen er så engageret, at kommunernes ansvar fjernes. I talen ved årsmødet italesættes styringen af bibliotekerne og kulturen på følgende måde: ”*Som et led i udmøntningen af handlingsplanen er der etableret lokale og regionale børnekulturkoordinatorer... Ideén om kulturkoordinatorer har vist sig at slå an. Også i kommuner, der ikke har fået støtte, er børnekultur sat på dagsordenen. De centrale initiativer har dermed givet anledning til at sætte en række aktiviteter i gang i børnehøjde*” (Linie 175-83) Handlingsplanen handlede godt nok om børnekultur, men sætningen kan også forstås som: ”De centrale initiativer har givet anledning til at sætte gang i kommunerne (børnene)”. Kommunerne

skal hjælpes i gang af ”storesøster” i ministeriet. Det understreges af at Elsebeth Gerner Nielsen i bogstaveligste forstand taler med store bogstaver til kommunerne i linie 357-60: *”Jeg er dog overbevist om, at biblioteksdiskussionen endnu ikke har været taget i mange kommuner – men tag den NU”*

Elsebeth Gerner Nielsen refererer indirekte til den daværende regerings politik, der blev lanceret af Statsminister Poul Nyrup Rasmussen i nytårstalen 1. januar 2001 i linie 295-6; *”På det punkt er vi faktisk verdens førende IT-nation”*, ellers nævnes regeringen ikke på noget tidspunkt. Kulturministeriet nævnes to gange i linie 45 *”Derfor har jeg i Kulturministeriet igangsat...”* og linie 102-3 *”Det vil blive en retningspil for det videre arbejde i ministeriet, men så sandelig også ude hos jer og hos de øvrige aktører”*. Udover disse aktører, der knap nok nævnes, anvendes ordet politisk eller lignende som agens. Ved ikke at sætte navn på agensen lægges der op til, at *alle* kan engagere sig og forbedre bibliotekerne og den øvrige kulturpolitik. F.eks. om biblioteksloven linie 238-9 *”Så skal gennemførelsen af loven finde sted på mange niveauer – politisk og ude i institutionerne...”*, linie 340-1 *”...og ved at politikere støtter de tiltag, der er nødvendige...”*, linie 399 *”Jeg har fuld forståelse for, at det er et politisk ønske i centralbiblioteksområderne...”* Samtidig understreges det, at det ønskes at involvere alle parter i Folketinget, ikke kun den siddende regering og involvere alle lovgivende og udøvende parter på kulturområdet i et samarbejde.

En gang nævnes agensen ikke – i afsnittet (linie 255-260) hvor Elsebeth Gerner Nielsen kommer med en kritik af bibliotekerne, der dog er pakket ind i humor; *”En vis bibliotekarisk forsigtighed har ligget bag det forhold, at denne nye service [bibliotek.dk] ikke fra første færd er markedsført med brask og bram. Lad os nu lige se, om skidtet virker, før stortrommen findes frem” – har været filosofien. Men i næste uge går der en kampagne i gang med husstandsomdelte postkort...”* Hvem der først har igangsat kampagnen på det sene tidspunkt, nævnes ikke. På samme måde prikkes der kærligt til bibliotekarerne i linie 346-352

for at få dem til at tage på ledelseskursus *”Det starter fire steder i landet, og det er rørende billigt og yderst relevant. Der er altså ikke nogen undskyldning for ikke at stå på. Husk det giver bagslag, hvis vi får så travlt, at vi ikke har tid til faglig og personlig udvikling”*.

Sammenfattende kan det hævdes, at Elsebeth Gerner Niensens diskurs afspejler, at bibliotekerne er en defineret del af kulturpolitikken, men samtidig afspejles et ønske om og mulighed for, at bibliotekerne involverer sig endnu mere i det kulturpolitiske arbejde. Elsebeth Gerner Nielsen præsenterer sig selv som værende på linje med bibliotekerne, omgivet af de politiske aktører.

Brian Mikkelsens tale

Brian Mikkelsen understøtter i linierne 85-98 den ”vedtagne” diskurs om biblioteker som demokratiets vogter osv., ifølge Grenness (1999, s. 149) er *”[b]analiteter ... ceremonielle og dæmper den forstyrrende skepsis til resten af budskabet. Banaliteter henviser til et fælles værdigrundlag og hentes primært fra gældende kulturelle holdninger, værdier og normer. Det interessante ved banaliteter er, at gentagelser ikke opleves som kedelige, men som en forventet bekræftelse”*. Denne bekræftelse får de fremmødte tilhørere, men Brian Mikkelsens tale i øvrigt er præget af en afstandstagen til biblioteksverdenen. Det kommer f.eks. til udtryk i fraserne *...et vigtigt årsmøde forstår jeg... (l.1), ...så vidt jeg er orienteret...(l. 105), ...jeg har fået af vide... (l. 149), Jeg er bekendt med... (l. 219) og ...jeg har også i min første tid været præsenteret for bibliotekernes ønsker... (l. 227)*. Brian Mikkelsen har ikke frivilligt og på egen hånd sat sig ind i biblioteksvæsenet, men er blevet forberedt til mødet af andre. Disse udsagn som er skrevet direkte ind i talen kan skyldes at ministeren mener at knap fire måneder fra ministerhvertsovertagelsen den 27. november 2001 til årsmødet den 22. marts 2002 ikke er tilstrækkelig tid til at sætte sig ind i den komplekse verden som biblioteksvæsenet udgør. Dette understøttes af, at lignende udsagn i rimelig grad var pillet ud af talen fra

årsmødet i år 2004 og stort set var pillet ud af den trykte tale ved årsmødet i år 2003. Brian Mikkelsen ventede som alle andre på dybtgående undersøgelser af den nære demokratiopfattelse ved strukturændringer: *"En [...] bekymring i debatten omkring den fremtidige overbygningsopgave, var spørgsmålet om tab af lokalpolitisk indflydelse. Jeg ved ikke, om der er realitet i denne bekymring..."* og senere *"Jeg ved f.eks. fra Biblioteksstyrelsen, at alle kommuner nu giver deres borgere adgang til at søge på internettet..."* Tværtimod er Brian Mikkelsen blevet en smule mere aktiv selv idet *"Jeg ved, at Danmarks Biblioteksforening har fulgt lovens gennemførelse med stor interesse"*. Kun da Brian Mikkelsen ved selve afholdelsen af talen gik ud over manuskriptet og talte frit, blev hukommelsen en smule usikker f.eks. *Jeg tror det var i maj måned* [at biblioteksloven blev vedtaget]. På den anden side virker det påfaldende at Brian Mikkelsen på daværende tidspunkt ikke har mere styr på bibliotekerne, han havde trods alt været kulturordfører for Konservativt Folkeparti og herved involveret i debatten omkring den nye, afgørende bibliotekslov. Når man ser på de skriftlige udgaver af Brian Mikkelsens taler i perioden falder det i øjnene at der i 2004 ikke bruges direkte punktstillinger til referering af elementer. I 2002 blev det f.eks. brugt til at skitsere kulturpolitikens værdier og visioner, gennemførelsen af biblioteksloven, regeringens gennemførte kulturpolitiske initiativer i de første 100 dage, og planlagte kulturpolitiske udspil. I 2003 bruges der kun punktstilling til de planlagte temaer i evalueringen af loven fra 2000 og skitsering af ideer til biblioteksopgaver i forhold til etniske minoriteter. Dette kan også understøtte, at Brian Mikkelsen er mere engageret i biblioteksvæsenet i år 2004, på den anden side kan det skyldes at hovedindholdet i talen - omtalen af den gennemførte evaluering af loven ikke lægger op til direkte brug af punktstilling eller blot forskellig praksis når dokumentet publiceres på internettet.

Afstanden bliver bekræftet af sproget. Kun én gang benyttes i talen fra 2002 et ægte inkluderende *vi* i sætningen (linie 83) *Jeg frygter ikke for dansk kulturs skæbne i globaliseringens tidsalder. Den skal*

nok overleve, hvis vi, der holder af den, påtager os at bevare og udvikle den. Det allersidste ord i talen er endvidere et biblioteks-inkluderende pronomen; *"jeg vil slutte af med at opfordre bibliotekerne til at [...] tage i mod de udfordringer, som ligger foran os."* Ellers benyttes *jeg* om Brian Mikkelsen selv, *vi* inkluderende regeringen og Brian Mikkelsen.

Ofte benævnes ubehagelige ting som f.eks. besparelser eller nedskæringer med mere positivt ladede ord som f.eks. effektivisering eller forenkling for at sløre hvad der reelt foregår eller bearbejde folk til at være mere samarbejdsvillige og enige. Ligeledes kan talere eller tekstproducenter vælge at undlade at omtale sig selv eller skjule sig selv i passive sætningskonstruktioner. Ifølge Fairclough (2001, s. 102) kan *"[s]uch choices to highlight or background agency may be consistent, automatic and commonsensical, and therefore ideological; or they may be conscious hedging or deception."* I følge professor i retorik Christian Kock har Fogh Rasmussen-regeringens finansminister Thor Pedersen, som del af regeringens politiske formidling, flere gange benyttet sig af de ovennævnte strategier for at stille regeringens politik i et godt lys (Kock, 2002, s. 5-6). Brian Mikkelsen lægger ud i talen med at ville *"...sætte de aktuelle diskussioner om besparelser på kulturområdet i perspektiv."* (linie 7) idet hans første periode som kulturminister har været *"præget af finanspolitisk betingede besparelser"* (linie 12), Brian Mikkelsen bruger de ubehagelige ord, men kanalisere ansvaret over på finanspolitikken og regeringen, som han dog også vedgår sig medlemskabet af. Senere (linie 214) er det bare *"...[s]om bekendt [...] besluttet at nedlægge Kulturrådet for børn..."* Selve termerne besparelser og nedlæggelser benyttes i den første del af talen. Afslutningsvis erstattes de nævnte termer dog af ord som *forenkling* (linie 243), *"Oprydningen i unødigt bureaukrati, som hæmmer frivilligt arbejde i foreningslivet er begyndt"* (linie 244), og *forny* (l. 249). Ordene er taget fra de afsnit, som blev italesat og opsætningsmæssigt afspejler programpunkter fra regeringens kulturpolitik, dvs. på forhånd definerede programpunkter. Brian Mikkelsen kan således siges at bruge bibliotekernes og tilhørernes "jargon" i den

første del af talen, hvor han taler mere frit, og på den måde betragtes som vidende om hvad der foregår uden for Christiansborgs mure eller med andre ord er tæt på befolkningen. Det modsatte kan dog tolkes ud af de trætte bemærkninger hvormed Brian Mikkelsen i den første mere frie del talen fortæller at han er blevet orienteret om virkeligheden gennem læserbreve og andre reaktioner fra kulturlivet. F.eks. er der blevet skrevet ”flere hundrede indlæg og artikler især i dagspressen, hvor der ikke er taget med fløjshandsker på landets kulturminister” (linie 20).

Tonefaldet i talen understreger endvidere afstanden mellem kulturminister og aktører. Jeg opfatter tonefaldet som belærende og skolemesterforklarende. F.eks. linie 38 ”Hør her:...” , linie 51 ”Men lad mig slå fast...” for endelig at slutte af med i linie 282 ”Jeg har været glad for denne mulighed for at gøre nærmere rede for den større sammenhæng, som de bibliotekspolitiske initiativer indgår i”. Ordvalget bærer præg af at være forholdsvis neutralt, grænsende til det ironiserende. Enkelte ord går igen hele vejen igennem talen. ”Gode” bruges både ironisk og som et plusord uden det helt store engagement, samtidig med at det efter min opfattelse refererer til 1950’ernes formelle omgangstone eller med andre ord er et gammeldags ord. Linie 116 ”For når alle de gode ord er sagt om de nye medier...”, l. 139 ”...og det gælder sikkert også for Thisted og Horsens og andre gode byer”, l. 173 ”... biblioteker, der allerede har opbygget gode samlinger.”, l. 202 ”...som Biblioteksstyrelsen sammen med mange gode parter i biblioteksverdenen...”, l. 267-8 ”Danmark vest for Valby Bakke har ligesom hovedstaden krav på gode kulturtilbud.” og l. 287 ”opfordre bibliotekerne til at fortsætte det gode arbejde.” Brian Mikkelsen giver dog udtryk for et større engagement én gang ved anvendelse af adjektiver i positiv og komparativ grad (Schjøler & Hansen, 1986, s. 13) i linie 213; ”Bibliotekerne er uhyre vigtige institutioner i forhold til børn.”

Den ironiske distance bevares gennem alle talerne, hvilket for i øvrigt indikerer at talen er skrevet af samme person gennem årene. F.eks. i år 2004: ”Det

er jo trods alt en gennemgribende forandring, bibliotekerne har været igennem med at integrere internettet i det daglige arbejde, og udnytte det til at give borgerne en endnu bedre service. Og så har det oven i købet været billigt – i hvert fald for kommunerne!” Ligeledes gøres det klart at ENHVER bør kunne følge logikken i kulturpolitikken: ”I den situation skal vi ikke bare give op. Det er jo det omvendte vi skal gøre...”, ”Det er da indlysende, at internettet, playstations og dvd har betydelig fascinationskraft...”, ”Vi kan selvfølgelig ikke skrue udviklingen tilbage...” I 2003 ”Men det er klart, vi er også nødt til at...”

I 2002 lægger Brian Mikkelsen endvidere vægt på at Bogen og Læsning for ham er de centrale elementer i bibliotekernes oplysningsvirksomhed, ikke ligestillet med de moderne medieformer hvilket står i modsætning til bibliotekernes virkelighed og dermed understreger afstanden mellem minister og tilhørerne. Denne vægtning fortsættes i år 2003: ”Bibliotekernes mangeartede opgaver er i dag et udtryk for en grundlæggende og vigtig balance. En balance mellem på den ene side de nye muligheder – alt det biblioteksloven og Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek skal fremme – og på den anden side en stærk tradition for traditionelle biblioteksydelser. Her tænker jeg først og fremmest på formidlingen af bogen og aktiviteter til fremme af læsning. Jeg vil gerne understrege, at det er vigtigt at fastholde denne balance, fordi vi har en tendens til at fokusere mest på alt det nye. Men lad mig slå fast – det gør ikke de traditionelle ydelser mindre vigtige, tværtimod.”

Ligeledes understreger strukturen i talen fra 2002 afstanden mellem minister og biblioteker idet talen er opbygget i første afsnit, hvor Brian Mikkelsen forsøger at placere sig selv i forhold til biblioteksvæsenet (de første 6 linier), de efterfølgende afsnit der først omhandler kulturpolitik generelt, men dog det mest aktuelle, dernæst bibliotekerne mere konkret med et klimaks næsten nøjagtig midt i talen i mellem linierne 155 og 156 ud af de i alt 286 linier. Klimakset bygges op omkring centralbiblioteksreformen der har været meget omdiskuteret. Først fortæller Brian Mikkelsen, at han har sat sig nøje ind i sagen, over-

vejret frem og tilbage for at komme frem til - hold vejret – "...alle nuværende 16 centralbiblioteker bevares." (linie 156). Dernæst fortsætter og ender talen med endnu mere generel kulturpolitik. Bibliotekerne bliver således direkte omtalt i godt en tredjedel af teksten.

Metaforer i Brian Mikkelsens tale

Metaforer overfører mening fra ét område[] til et andet og er særdeles vigtige for spredningen af ideologier[...]. Metaforer tager udgangspunkt i et velkendt område, og når dette benyttes i forhold til en fremtidig usikkerhed, reduceres angsten, og villigheden til at aktiv deltagelse øges. (Grenness, 1999, s. 148-149) Brian Mikkelsen benytter sig af et antal metaforer, men især udtalelsen i linie 50 "Det vil fortsat blive vandet og gødet" om udviklingen af det danske skriftsprog refererer eller overfører mening direkte fra folkeoplysningstanken som den startede med Grundtvig i 1840'erne og for alvor slog igennem efter nederlaget i 1864. Folkebibliotekerne fik den første samlede lov i 1920 og udspringer af samme tanke. Området må formodes at være velkendt for tilhørerne ved årsmødet i Danmarks Biblioteksforening og derfor reducere angsten og øge villigheden til aktiv deltagelse i forhold til den fremtidige usikkerhed, på trods af at intertekstualiteten ikke er direkte formuleret.

En anden metafor der benyttes gentagne gange kunne sammenfattes til en "hav"-metafor. Gentagelserne kommer til udtryk i linie 112 "...ikke mindst for at sikre indhold i informationshavet", l. 130 "...et andet skær i biblioteksfarvandet..." og l. 245 "Kulturministeriet har også mange skibe under konstruktion, som skal søsættes .... Det skal bemærkes at også i sætningen antyder at regeringen – ikke bibliotekerne og kulturministeriet er i samme båd, med mange spændende initiativer at tage fat på. Ligeledes er sikringen af kvalitet i *informationshavet* et anliggende mellem kulturministeriet og andre involverede ministerier ikke mellem kulturministeriet og bibliotekerne. Udeladelsen af bibliotekerne i denne sammenhæng står i modsætning til brugen af hav-metaforen

hvor der tales om *skær i farvandet*. Her tales om *problemer* eller negative ting i *bibliotekerne*, hvad der understreger Brian Mikkelsens opfattelse af bibliotekernes opgave som traditionel – eller uden udvikling.

Metaforer i Elsebeth Gerner Niensens tale

Elsebeth Gerner Nielsen benytter knap så mange metaforer, endvidere har de som bruges ikke så stor tematisk sammenhæng. Som tidligere nævnt kredser talen fra 2001 om det *historiske vadedsted* og metaforerne beskriver dette tidsmæssige aspekt på forskellig vis. I 1999 siges det på denne måde: "I dag står vi famlende på kanten af et nyt årtusinde..." Elsebeth Gerner Nielsen talte på begge sider af det årtusindskifte som på mange måder satte ubevidste og bevidste skel, at udtrykke dette på forskellig vis som er vanskeligt konkret at indfange afspejler således "manualen" for taleskrivning og beroliger tilhørerne.

På samme måde som Brian Mikkelsen bruger Elsebeth Gerner Nielsen også metaforer omkring negative ting: "Men naturligvis er der også regnvejrsdage ind imellem." l. 280, men i denne sammenhæng handler det om forhandlinger mellem de overordnede beslutningstagere på biblioteksområdet omkring finansiering af DanBib.

Det er slående, at Elsebeth Gerner Nielsen i 1999 kun nævner termen bog eller afledninger heraf én gang, denne éne gang er som henvisning til en teori om IT og læreprocesser hun har læst i en bog. Efter debatten i Folketinget omkring den nye bibliotekslov nævner hun i talen fra 2001 bogen i en beroligende kommentar: "Udover at udlåne bøger, som naturligvis stadig er en af kerneopgaverne..." l. 62-3, samt i en negativt ladet metafor linie 370-2: "...strukturen er forankret i en periode, hvor bibliotekerne i høj grad fungerede som lånefabrikker, og hvor det handlede om bogforsyning." Hermed understreges det håbløst umoderne fra denne synsvinkel i til stadighed at fremhæve bogen som bibliotekernes varemærke. De øvrige metaforer i Elsebeth Gerner Niensens tale fra 2001 er nævnt tidligere og kan samles til at hand-

le om markedsføringen af bibliotekerne, både i politikernes bevidsthed og konkret fra bibliotekarernes side, hvor Elsebeth Gerner Nielsen gør opmærksom på at hun har gennemskuet bibliotekernes og de relaterede organisationers grundige lobby-arbejde i det stille. I 1999 hedder det: ”*Danmarks Biblioteksforening svæver som en sommerfugl og stikker som en bi*”.

Forandringer

Folkebibliotekernes positive værdi for samfundet er svært målelig – det kan ikke gøres op i kroner og øre, men kan måske anslås ud fra antal besøgende, udlån etc. som det gøres nu. Derimod optræder udgifter til bibliotekerne i meget håndfaste tal. Samtidig er borgerne blevet langt mere selvhjulpne, idet den teknologiske udvikling, der for alvor slog igennem i midten af 1990'erne, har muliggjort en stor del af bibliotekernes service er online tilgængelig 24 timer i døgnet. Bibliotekernes kerneydelse – levering af information traditionelt gennem bøger har fået konkurrence fra private informationssøgere, søgemaskiner på internettet, gratis databaser og andre informations- og nyhedsmedier som dvd, cd-rom osv. Den økonomiske udvikling har gjort det muligt for hvermand i et vist omfang selv at købe relevant information og litteratur. Det har siden 1998 bevirket generelt faldende udlånstal på folkebibliotekerne, og faldende antal betjeningssteder (Trane Hansen, 2002 og Andresen et al., u.å.). Udviklingen i udlånstallet blev dog brudt i 2002, hvor det samlede udlånstal steg med omkring 1%, stigningen placerer sig indenfor musikbærende materialer, multimedier, videogrammer og lydbøger (Cranfield, 2003, s. 5). Samtidig er uddannelsesniveaulet steget (f.eks. Uddannelsesniveaulet, u.å) og mængden af offentliggjort potentiel viden eller information er eksploderet. Ovenstående illustrerer at det er nemt at komme til den konklusion, at bibliotekerne ikke længere er nødvendige, men blot en negativ post på budgettet. Bibliotekets samfundsmæssige rolle skal altså defineres eller italesættes på ny, hvis det skal overleve.

Elsebeth Gerner Niensens løsning på problemet var en konsistent, ligeværdig anerkendelse af nødven-

digheden i at indføre nye opgaver og tilførelse af nye ressourcer til bibliotekerne. Brian Mikkelsens løsning er en ideologisk tilbagevenden til bogen som det centrale i bibliotekernes oplysningsvirksomhed, som kommunikerer ud med en træt overbærenhed.

Det må således konstateres at der er ideologisk forskel på de to kulturministres italesættelse af bibliotekerne. Den ideologiske forskel italesættes helt konkret i begge taler: I 1999 siger

Elsebeth Gerner Nielsen ”*Fornyelsen af velfærdssamfundet er som bekendt et af regeringens vigtigste projekter*”. I 2001 hæftes regeringen ikke på politikken og ”som bekendt” bruges ikke, kun mantraet ”verdens førende IT-nation” sætter ord på regeringens politik som tidligere nævnt. Brian Mikkelsen siger i 2004: ”*Vi vil – som bekendt – forandre for at bevare*”. Hermed cementerer Brian Mikkelsen den konservative mærkesag om kulturarven som redskab til læring, identitetsskabelse og kompetence i en globaliseret tidsalder. Derfor bruger Brian Mikkelsen i forhold til Elsebeth Gerner Nielsen meget tid på at omtale forskningsbibliotekerne og især Danmarks elektroniske forskningsbibliotek som et projekt, der elektronisk giver adgang til Danmarks kulturelle arv. Forskningen er gennem tiden fortrinsvis afrapporteret skriftligt, godt nok i moderne tid i form af tidsskriftartikler, men som Brian Mikkelsen selv siger i 2003: ”... *bevaringen af vores kulturarv [er] for mig som konservativ [] et vigtigt område, som udgør et kernepunkt i en borgerlig kulturpolitik. Overleveringen af fortiden til fremtidens kulturbrugere og til forskning og formidling har stor betydning for folks forståelse af Danmarks kultur og det danske samfunds samspil med den omkringliggende verdens kulturer.*”

Den ideologiske forskel kan endvidere tilskrives økonomiske betragtninger. Venstre og Konservative har som mål at forbedre bl.a. ældreomsorgen. Denne forbedring skal finansieres af andre områder som kultur, bistands- og miljøpolitikken. Formidling gennem bøger er billigere end gennem nye hurtigt foranderlige og til dels skrøbelige medieformer, derfor lægger Brian Mikkelsen afstand til bibliotekerne og gør

opmærksom på sin forkærlighed for bøger. På den anden side er begge tilgange til biblioteksvæsenet indeholdt i den nye lovgivning, dvs. bibliotekerne er forpligtede til at formidle oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet med brug af alle medieformer. Det er frit for det enkelte bibliotek at beslutte om dette gøres ved at stille to dvd'er til rådighed eller om der skal mere til...

Frem for forskellige ideologiske kulturpolitikker eller økonomiske betragtninger er den alvorlige forskel for folkebibliotekerne kulturministerens personlige engagement. Folkebibliotekerne er underlagt kommunalt selvstyre, så kulturministerens store eller mindre engagement i folkebibliotekerne bør i princippet have mindre betydning. På trods af den store andel i kulturbudgettet leverer bibliotekerne i mere eller mindre stilhed et udmærket produkt, der dermed er nemt at tage for givet og glemme. For eksempel ofrer Betænkningen fra Strukturkommissionen ikke nævneværdig plads på omtale af folkebiblioteker eller andre kulturtilbud. Derfor er en personligt engageret kulturminister et meget væsentligt aktiv for folkebibliotekernes overlevelse. På denne måde initieres en debat på lokalt plan, som måske oven i købet kvalificeres.

I en tid, hvor opmærksomheden om folkebiblioteket er mindre, er en del bibliotekarer og bibliotekers løsning på at overleve eller tilpasse det lokale bibliotekstilbud den kommende strukturreform at forsøge at markedsføre bibliotekets ydelse på en aggressiv måde ved at "brande" eller "underskrive" alle opgaver der leveres til kunder samtidig med en ændring i opfattelsen af bibliotekaren som objektiv vidensformidler. Informationen skal nu analyseres og leveres i koncentreret format (f.eks. Blankson-Hemans, 2002). Elsebeth Gerner Nielsen udtrykte allerede i år 2001, dog i en lidt anden forbindelse, denne metode som at: "*Det stiller mange nye krav til bibliotekerne om at bidrage med en bred kulturskabende inspiration, provokation og dialog.*" ligesom "[Der] stilles også [] store krav til lederne. Lederen bliver i stigende grad en strategisk udvikler mere end en administrator."

Afslutning

Folkebibliotekerne og det lovmæssige grundlag forekommer på overordnet plan at være uforanderlige størrelser på trods af skiftende regeringsflertal, men analysen viser, at selv små ord, der indikerer positive eller negative forbindelser til biblioteksvæsenet, nuancerer bibliotekernes værdi i samfundet.

Noter

1. Tidsrammen kan ses i programmet for årsmødet. I de tilfælde hvor programmet ikke ligger elektronisk på Danmarks Biblioteksforenings hjemmeside, er programmet tilgængeligt som indstik i det aktuelle års første nummer af foreningens tidsskrift Danmarks Biblioteker. Danmarks Biblioteksskoles Bibliotek har indbundne udgaver af årets numre, hvor indstikket er bevaret.

2. Talerne er i trykt form tilgængelige på Danmarks Biblioteksforenings hjemmeside www.dbf.dk → Organisation → Årsmøder. Tak til Kirsten Grubbe Jensen, Danmarks Biblioteksforening for hjælp med at give elektronisk adgang til alle talerne. Jeg har til personlig brug nummeret linierne på de to centrale taler.

Litteratur

Andresen, L, Hansen, L, Heide Petersen, J, Jensen, J, Skov, E & Trane Hansen, J (u.å.): *Udviklingstræk i folkebibliotekernes virksomhed og økonomi*. Lokaliseret den 15. maj 2002 på World Wide Web: http://www.bs.dk/downloads/893/udvikling_99.pdf

Blankson-Hemans, L (2002): *Leading the way: the information professional role og Creating value-added research and analysis* [Forelæsninger ved Quantum² seminar 15. april 2002, København] London: Dialog

Bibliothek2007 (u.å.). *Zwischenergebnisse*. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web:

http://www.bibliothek2007.de/projekt_zw_ergebnis.htm.

Cranfield, V (red.)(2003). *Folkebiblioteksstatistik 2002*. København: Biblioteksstyrelsen.

Danmarks Biblioteksforening (2002, 14. marts). *Stor bibliotekskonference i Odense*. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/default.asp?ID=102>.

Danmarks Biblioteksforening (u.å.): *Introduktion, om foreningen*. Lokaliseret den 1. april 2002 på World Wide Web: www.dbf.dk/dbf2/Omforeningen/introduktion.htm.

Danmarks Biblioteksforening (2003, 13. marts): Verdens bedste bibliotekslov? – Splittelse eller samarbejde i dansk biblioteksvæsen. *Pressemeddelelse*. Lokaliseret den 17. marts 2003 på World Wide Web: www.dbf.dk/Default.asp?ID=935.

Fairclough, N (2001). *Language and power*. 2. ed. Essex: Pearson Education.

Gerner Nielsen, E (1999, 26. marts). Tale ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=2526>.

Gerner Nielsen, E (2001, 22. marts). Tale ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=2589>.

Grenness, CE (1999). *Kommunikation i organisationer. Indføring i kommunikationsteori og kommunikationsteknikker*. Århus: Klim.

Kock, C (2002, 6. maj). Politiske slagtilbud. *Politiken*, sek. 2. Kultur, Kronik, s. 5-6.

Kommunernes Landsforening (u.å): *Uddannelsesniveauet*. Lokaliseret den 19. maj 2002 på World Wide Web: <http://www.kl.dk/259645/>.

Mikkelsen, B (2002, 22. marts). Tale ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=376>.

Mikkelsen, B (2003, 21. marts). Tale ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=969>.

Mikkelsen, B (2004, 26. marts). Tale ved Danmarks Biblioteksforenings årsmøde. Lokaliseret den 26. september 2004 på World Wide Web: <http://www.dbf.dk/Default.asp?ID=1645>.

Schiøler, E & Hansen, E (1986). *Dansk grammatik for folkeskolen. Holte-bogen*. København: Gad.

Strukturkommissionen (2004). *Strukturkommissionens betænkning. Sammenfatning*. København: Indenrigs- og sundhedsministeriet.

Warrer Bertelsen, E (red.) (2000). *Lov om biblioteksvirksomhed*. København: Biblioteksstyrelsen.

Winther Jørgensen, M og Phillips, L (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.

Anna Skov Fougat, cand.scient.bibl., er studieadjunkt ved Institut for Informationsstudier, Danmarks Biblioteksskole, København. asf@db.dk.